Удалить Водяной Знак
Wondershare PDFelement

Ինքնուրույն ընթերցանության կազմակերպման մեթոդները

Հետազոտական աշխատանք

Դասվար՝

Լիլիթ Սիմոնյան

Հետազոտական աշխատանքի ղեկավար՝

Մ. Մանուկյան

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

Ինքնուրույն ընթերցանության կազմակերպման մեթոդները

Մարդու բազմակողմանի զարգացման հիմքը դրվում է կրտսեր դպրոցում: Տարրական դասարանների մայրենի լեզվի դասընթացում առաջատար տեղ է գրավում ընթերցանությունը: Դրա նպատակն է՝ զարգացնել աշակերտների կարդալու և պատմելու կարողությունները, խոսքը, հարստացնել նրանց ճանաչողական գիտելիքներն ու բառապաշարը:

Տարրական դպրոցում մայրենիի դասի գլխավոր նպատակները երեխաներին կարդալու բոլոր որակական հատկանիշների պահպանմամբ կարդալ սովորեցնելն է, ընթերցանության նկատմանբ հետաքրքրություն առաջացնելը և ընթերցողական կարողությունների ձևավորումը:

Անշուշտ, եթե ձևավորված է կարդալու կարողությունը, ապա ընթերցած բնագրի շուրջ տարվող մեթոդական ճիշտ աշխատանքի շնորհիվ ընթերցանությունը դառնում է նաև անձի զարգացման միջոց: Այդ իսկ պատճառով ուսուցման սկզբնական փուլում հիմնական ուշադրությունը դարձվում է կարդալու, մասնավորապես հասկանալով կարդալու կարողության ձևավորմանը:

Բնագրի առաջին ընթերցման ժամանակ աշակերտները ընթերցած նյութի բովանդակության մասին ընդհանուր, մակերեսային պատկերացում են կազմում: այդ պատճառով էլ կարևոր է բնագրի՝ որոշակի հանձնարարականներով վերընթերցումը, որի ժամանակ երեխաները պետք է ինչ-որ նորություն գտնեն, բացահայտեն նոր փաստեր, որոնք առաջին ընթերցման ժամանակ չէին նկատել, հակառակ դեպքում վերընթերցումը կվերածվի մեխանիկական ու անհետաքրքիր աշխատանքի: Որպեսզի բացատրական ընթերցանության մեթոդով կազմակերպվող դասն

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

անարդյունավետ և ձանձրալի չլինի, կարևոր է իմանալ նրա բաղադրամասերից յուրաքանչյուրի առանձնահատկությունը:

Մայրենիի դասավանդման ընթացքում ուսուցողական նպատակներից բացի լուծվում են նաև դաստիարակչական լուրջ խնդիրներ՝ գեղագիտական ճաշակի, աշխատասիրության, ազնվության, ճշտապահության, բարոյական ու կամային մի շարք հատկանիշների դաստիարակում և դրանում իր ուրույն տեղն ունի նաև ինքնուրույն ընթերցանությունը:

Ընթերցանությունը պետք է ծառայի արժեքային համակարգի ձևավորման, մարդկային բարձր արժեքների ուսուցման համար: Կարելի է ընտրել այնպիսի բնագրեր, որից աշակերտը կիմանա, կճանաչի ազգային արժեքներն ու մշակութային գանձերը, կգնահատի գրքի դերը անհատի ու ժողովրդի կյանքում, կձգտի սիրով, խնամքով և հոգածությամբ վերաբերվել գրքին, իմանալ գրադարանից օգտվելու կանոնները, խնամքով վերաբերվել գրադարանի գրքերին: Արժևորի համախմբվածությունն ու միասնությունը, կարևորի ուրիշին հարգելու հատկանիշը, գնահատի արդարամտությունը: Մերժի բացասական հատկանիշները, անտարբերությունը, եսասիրությունն ու վերաբերմունք դրսևորի դրանց նկատմամբ:

Տարրական դասարաններում առավել նախընտրելի է հանձնարարել աշակերտներին ընթերցել հեքիաթներ, առակներ, բանաստեղծություններ, անվանի մարդկանց մասին և նրանց մասին ասույթներ, պատմվածքներ, հայրենիքի նշանավոր մարդկանց մասին տեղեկություններ, լեգենդներ, ավանդազրույցներ և այլ փոքր ծավալի ստեղծագործություններ:

Ընթերցելու կարողությունը հնարավոր է զարգացնել՝ օգնելով երեխային տեքստն ընկալել քայլ առ քայլ: Հենց սա էլ անում է մեթոդը: Այն հնարավորություն է տալիս մոդելավորել ընկալումը խթանող

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

ընթերցանության գործընթաց՝ երեխաների հետ քայլ առ քայլ առաջ գնալով տեքստի հատվածներով, վերլուծելով և եզրահանգումներ անելով:

մեթոդով աշխատելու համար շատ կարևոր է ընտրել այնպիսի տեքստ, հեքիաթ կամ պատմություն, որին երեխաները ծանոթ չեն: Տեքստը պետք է բաժանել տրամաբանական մի քանի մասերի, յուրաքանչյուր մասից հետո դադար է տրվում, որի ժամանակ պետք է որոշակի հարցադրումներով խթանել քննարկումը: Կարևոր է, թե որտեղ կընդհատվի հեքիաթը, որպեսզի սովորողը կարողանա հետաքրքիր ընթացք հորինել և հետաքրքրությամբ ու անհամբերությամբ սպասել հաջորդ հատվածին: Իր գրածը և բնագիրը համեմատելու ցանկությունը սովորողի մոտ հեքիաթի շարունակությունը ընթերցելու լրացուցիչ խթան է հանդիսանում:

Երեխաների միտքը և երևակայությունը անսահման են, հորինած պատմությունները՝ հետաքրքրի ու աննսովոր: Կարևոր է, որ երեխան կարողանա սեփական միտքը ձևակերպել՝ գտնել համապատասխան բառեր, արտահայտություններ, ապա գրանցել, իսկ հետո՝ ներկայացնել: Երեխաները պակաս հետաքրքրությամբ չեն լսում իրենց հասակակիցների հորինած պատմություններն ու հեքիաթները: Երեխաներին հասակակիցների ստեղծագործություններն ավելի են հետաքրքրում ու զարմացնում, ծիծաղեցնում ու ոգևորում: Հորինած պատմությունը գրելուց հետո երեխան այն ներկայացնում է՝ կարդում, նկարում, պատրաստում իր հեքիաթի նկարազարդ էջը: Մյուս երեխաները հետաքրքրությամբ լսում են, հարցեր տալիս հենց հեղինակին: Հեքիաթի հորինումը կարելի է կազմակերպել կշռադատման փուլում, երբ երեխաները ամփոփում են իրենց ընթերցած պատմությունը կամ հեքիաթը և վեր են հանում հանում գլխավոր միտքը:

Ինքնուրույն ընթերցանության ժամանակ, ինչպես և մայրենիի դասավանդման ընթացքում կարելի է կրրառել հետևյալ մեթոդները՝

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

- Ուղղորդված ընթերցանություն
- Ընտրովի ընթերցանություն
- Կրկնակի գրառման օրագիր
- Ընդհատված ընթերցանություն:

Մեթոդի ընտրությունը կախված է թեմայից և նպատակից: Նույն թեման ուսումնասիրելիս կարելի է կիրառել տարբեր մեթոդներ՝ կախված նպատակից:

Տեքստի հիմնական գաղափարը հասկանալն ու առանձնացնելը ամենակարևոր հմտություններից է, իսկ տեքստի կառուցվածքային-իմաստային մասերը՝ սկիզբ, ընթացք, ավարտ տարբելակելը պարտադիր է յուրաքանչյուր երեխայի համար:

Երեխաները պետք է տարբերակեն նաև կարդացած տեքստի հնչերանգները՝ պատմողական է, հարցական, հրամայական, թե բացականչական: Աշակերտների միջև պետք է ծավալել զրույց, որպեսզի կիսվեն իրենց տպավորություններով: Այդպիսի զրույց կարդացածի շուրջ կարելի է կազմակերպել թե՛ դասի ընթացքում, թե՛ դասից դուրս: մեթոդի օգնությամբ կարելի է կազմակերպել հետաքրքիր մտքերի փոծանակման մթնոլորտ, այնպես, որ երեխաները հարգեն միմյանց կարծիքներն ու տեսակետները:

Ուսուցումը տեղի չի ունենում որևէ բան կարդալով կամ պատմելով: Աշակերտը կարիք ունի ոչ միայն գիտելիքների և տեղեկությունների, նաև մտածողության, տեղեկատվության, մշտական և համագործակցային հմտությունների:

Հայտնի փաստ է, որ ընթերցանության կարողությունների ձևավորման համար հիանալի միջոց է բարձրաձայն ընթերցումը, որը հնարավորություն է տալիս լսելու և գնահատելու սեփական խոսքը,

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

բարելավելու նրա արտահայտչականությունը: Խոսքի արտահայտչականության զարգացման գործում անգնահատելի է դերերով կարդալը և բնագրի դրվագների, խնդուկների, մանրապատումների բեմադրությունը: Դրանց մեծ տեղ է տրված - ում: -ի անցկացման նպատակն է նպաստել աշակերտների կարդալու կարողությունների զարգացմանը, ինչպես նաև դյուրամարս և սահուն դարձնել ընթերցվող նյութի միավորների աստիճանականացումը՝ տառ- բառ- բառակապակցություն- նախադասություն, ինչպես նաև լուռ ընթեցումից բարձրաձայնին անցումը: Վարժանք- առաջադրանքներն իրենց բնույթով դիդակտիկ խաղերն են, որոնց կատարումն հաճույք է պատճառում երեխաներին: Խաղը ցանկացած ուսումնական գործընթաց դարձնում է հետաքրքիր և հաճելի: Անգամ ամենաթույլ երեխան խաղի տեսքով կազմակերպված դասին հաճույքով է մասնակցում: Հասկանալով կարդալու կարողության ձևավորման համար օգտակար է կիրառել մեթոդը: Այս մեթոդի հիմնական բաղադրամասերն են՝ զրույցը, բառային աշխատանքը, նյութի մշակումը, բովանդակության վերարտադրումը և ամփոփումը կամ տրամաբանական եզրակացությունը:

Դասարանում կատարվող յուրաքանչյուր նյութի ուսումնասիրությունը մենք ավարտում ենք ամփոփումով: Բնագրի վրա տարվելիք աշխատանքներն ավարտելուց հետո այն ամփոփում ենք՝ հիմնականում կանգ առնելով երեք կարևոր հարցերի վրա, դրանք են՝

ա) նյութի ուսումնասիրությունից ստացած գիտական, ճանաչողական նոր տեղեկությունները,

բ) նյութից հանվող դաստիարակչական-բարոյական հետևությունները,

գ) նյութի լեզուն՝ բառերը, դարձվածքները, արտահայտությունները:

Առավել հետաքրքիր է մեթոդը: Այս դեպքում արդեն ընտրված ստեղծագործությունից առանձնացվում է մի հատված կամ պարբերություն:

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

Ընտրովի ընթերցանության ժամանակ աշակերտը ուսուցչի հանձնարարությամբ առանձնացնում է այս կամ այն հերոսի խոսքերը կամ այն հատվածը, որը իրեն ավելի է դուր գալիս և այլն: Սա ստիպում է աշակերտին ոչ թե մեխանիկորեն կարդալ, այլև մտածել կարդացածի շուրջ, օգնում է ևս մեկ անգամ վերլուծել նկարագրված դեպքերը տրամաբանել ու նոր ընտրել ու կարդալ տեքստի որոշակի հատվածը:

Պետք է ուշադրություն դարձնել կարողություններին և հմտություններին, որպեսզի աշակերտը կարողանա սահուն և հասկանալով ընթերցել հանձնարարված նյութը, տրամաբանական հաջորդականությամբ վերարտադրել պատմության դեպքերը, նկարագրել և բնութագրել գործող անձանց, տրամաբանված ինքնուրույն խոսք կառուցի, ներկայացնի իր հնարավոր գործողությունները համանուն իրավիճակում, գործնականում կիրառի բառակազմական հմտությունները: Կարևոր է կարդացած գրականությունից նրա մոտ ձևավորվի ճիշտ արժեքային համակարգ. գնահատի գործող անձանց հատկանիշները, վերաբերմունք դրսևորի դրանց նկատմամբ, կարևորի մարդասիրությունը, ազնվությունը, սրտացավությունը, ուրիշին օգնելու ձգտումը, ձգտի ազնիվ ու մարդկային լինել իր արարքների մեջ, գնահատի ուրիշին օգնելու պատրաստակամությունը:

Աշակերտների տրամաբանական, զգացմունքային և արտահայտիչ ընթերցելու կարողությունը մեծապես կախված է այն բանից, թե նրանք խորությամբ և ճշտությամբ ընկալել և հասկացել են ընթերցած ստեղծագործության գաղափարը, բովանդակությունը, ենթատեքստը, տեղի ունեցող դեպքերը, դրանց մեջ պատճառահետևանքային կապերը, ինչպես և հեղինակի վերաբերմունքը հերոսների նկատմամբ:

Ինքնուրույն ընթերցանության դասի ժամանակ կան մեթոդներ, որոնք հարմար են կիրառել **խթանման փուլում՝**

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

1. **Մտագրոհ,**
2. **Խմբավորում,**
3. **Պրիզմա,**
4. **Հինգ րոպեանոց շարադրանք,**
5. **ԳՈՒՍ աղյուսակի առաջին և երկրորդ սյունակները:**

Այս մեթոդներն ու մեթոդական հնարները կօգնեն ընթերցանության ուսուցմանը: Հարմար են կիրառել **իմաստի ընկալման փուլում** հետևյալ մեթոդները՝

1. **T-աձև աղյուսակ**
2. **Գաղափարների քարտեզագրում**
3. **Վենի դիագրամ**
4. **Փոխգործուն նշանների համակարգ**
5. **Բանավեճ**
6. **Ձրույց**
7. **Հանառոտ դասախոսություն**

8. Ապագայի անիվ

9.Խորանարդում

10.Խճանկար

11.Ուղղորդված ընթերցանություն:

Այս մեթոդները հարմար է կիրառել ոչ միայն ինքնուրույն ընթերցանության ժամանակ, այլ նաև մայրենիի դասերին: **Կշռադատման փուլում** հիմնականում կիրառվում են հետևյալ մեթոդները՝

1. **Քառաբաժան**

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

2. **Կողմ-դեմի աղյուսակ**

3. **Խմբային աշխատանք**

4. **Բանավեճ**

Ընթերցանության ժամանակ և գրքի հետ աշխատելիս կարելի է կիրառել տարբեր մեթոդներ, կախված նյութի բովանդակությունից և նպատակից:

Այսօր պետությունը դպրոցին լուրջ հանձնարարություն է տվել. հասարակությունը ուսուցման արդյունքում պետք է ստանա զարգացած, կիրթ, բարոյապես ձևավորված և սոցիալապես ակտիվ քաղաքացիներ, որոնց համար սովորելու ձգտումը անհատի կայուն որակներից է: Բոլոր ժամանակների և ժողովուրդների հանճարեղ գրողներին ու բանաստեղծներին մտահոգություն է պատճառել մարդկանց բարքերի անկումը, և նրանք միայն մի դեղ են առաջարկել՝ ինքնակատարելագործում: Դաստիարակչական գործընթացը կառավարել նշանակում է ոչ միայն զարգացնել ու կատարելագործել մարդու մտավոր ու ֆիզիկական բնածին ունակությունները, այլև ձևավորել անընդհատ ինքնակատարելագործման պահանջմունք: Այդ պահանջմունքի բավարարումն անհնար է առանց ընթերցանության: Կարևորագույն խթանը ընթերցանության նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնելն է: Եթե աշակերտը ունի դրդապատճառներ, ուրեմն ուսումնական գործունեությունը կհաջողվի:

Ինքնուրույն ընթերցանության կազմակերպման բոլոր մեթոդները օգնում են սովորողի գործուն մասնակցությանը, բանավոր և գրավոր խոսքի, ստեղծագործական մտքի ղարգացմանը: Մեթոդները նպաստում են լեզվական կարողությունների ու հմտությունների զարգացմանը: Ուսուցիչն ազատ է մեթոդների ընտրության մեջ և յուրաքանչյուր մեթոդ պետք է ծառայեցնի նյութի լավ յուրացմանը: Ի վերջո կարող են ծագել նաև չնախատեսված կամ անսպասելի հանգամանքներ, որոնք կթելադրեն

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

ուսուցչին փոխել նախապես ընտրված մեթոդը՝ ստեղծված իրավիճակը շտկելու կամ հաղթահարելու նպատակով: Բոլոր դեպքերում չկա դեպի նպատակը տանող միակ ճանապարհ և որևէ մեթոդ, եղանակ, սկզբունք, հնար չի կարող համարվել միակ ճշմարիտը: Ավելին, առաջարկված մեթոդների կիրառման դեպքում կարող են առաջանալ դժվարություններ, մասնավորապես՝ ժամանակային առումով: Այդ դեպքում կարելի է կիրառել ոչ թե մեթոդն ամբողջությամբ, այլ դրա առանձին տարրեր կամ հարմարեցնել տվյալ իրավիճակին: Այս բոլոր մեթոդների կիրառումը հնարավորություն է տալիս ուսուցիչներին և աշակերտներին փոխգործակցել միմյանց հետ: Ուսուցիչներն ու աշակերտները շփվում են միմյանց հետ դասի ժամանակ և սովորողները այլևս պասիվ ունկնդիրներ չեն, այլ դասի ակտիվ մասնակիցներ: Եթե պասիվ մեթոդի ժամանակ դասի հիմնական գործող անձը ուսուցիչն է, ապա այստեղ ուսուցիչ-աշակերտ փոխազդեցությունը հավասար մակարդակի վրա են: Այսինքն՝ աշակերտը պետք է հանդես գա ոչ թե իբրև գիտելիքների ձեռքբերման գործընթացի պասիվ մասնակից, այլ ակտիվ գործընկեր, գիտելիքներ ձեռք բերող, ինքնուրույն այդ ուղին անցնելու պատրաստ անձնավորություն:

Ուսուցումը պիտի իրականացվի իբրև ակտիվ, երկկողմանի մտավոր գործողություններով հագեցած մի գործընթաց, որի ժամանակ ոչ թե ուսուցիչը գիտելիքներ է հաղորդում, այլ աշակերտը ուսուցչի մանկավարժական վարպետության շնորհիվ ինքն է ձեռք բերում այդ գիտելիքները, ունակություններն ու հմտությունները՝ անցնելով վերը նշված ճանապարհը: Այսինքն՝ ուսումնական գործունեության համար պատասխանատու են և՛ ուսուցիչը, և՛ աշակերտը:

Ընթերցանության նկատմամբ սերը ձևավորվում է դպրոցում, ուրեմն պետք է օգտագործել բոլոր հնարավորությունները՝ գրականություն սիրող, հասկացող ու գնահատող, մշտապես կարդացող, իր հմտությունները

Удалить Водяной Знак Wondershare PDFelement

կյանքում կենսագործող մարդ դաստիարակելու համար: Ընթերցանության ճիշտ կազմակերպված դասերն աշակերտների մեջ սեր են արթնացնում ընթերցանության նկատմամբ, բացահայտում երեխաների հետաքրքրություններն ու կակուղները, դաստիարակում ընկերասիրություն, հայրենասիրություն, ձևավորում գեղագիտական հայացքներ, բարոյական արժեքներ, ընդլայնում ու խորացնում այն գիտելիքները, որ նա ստացել է ինքնուրույն ընթերցանության դասերին:

Այս մեթոդների կիրառման շնորհիվ մենք զարգացնում ենք ոչ միայն երեխաների մոտ ընթերցանությունը, այլ նաև սովորեցնում ենք վերարտադրել ընթերցած նյութը, արտահայտելով միաժամանակ իր սեփական մտքերն ու դատողությունները: Ակտիվ մեթոդների օգնությամբ կարելի է վեր հանել աշակերտների ունեցած գիտելիքները և սովորեցնել այդ գիտելիքները դարձնել կարողություններ և հմտություններ:

Wondershare PDFelement